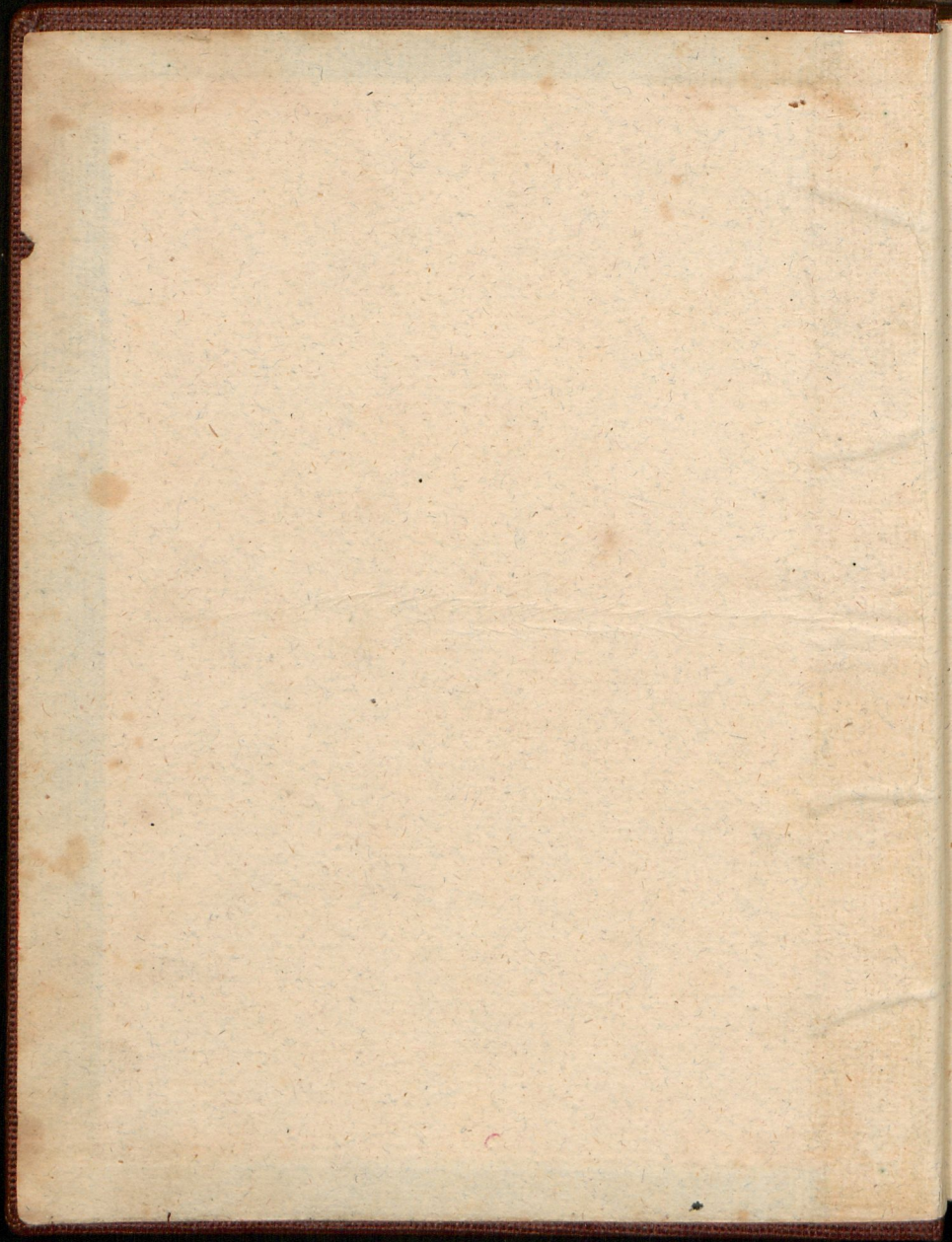

d. 1250

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
MEDIIS
CONTAGII EPIDEMICI
ORTVM, COMMVNICATIONEM
 ET
 ACTIONEM IN CORPVS PROHIBENTIBVS

QVAM
 SVB AVSPICHS SVMMI NVMINIS
 CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTA TE MEDICA
 PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
DN. IOANNE IVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESS. PVBL.
 ORDINAR. FACVLT. MEDIC. SENIORE
 ALVMNOR. REGIOR. EPHORO PRACTICO ORPHANOTROPHEI
 HALENSIS FELICISSIMO

PATRONO AD CINERES VSQVE PIE DEVENERANDO
PRO GRADV DOCTORIS
 OMNIBVSQVE IN MEDICINA PRIVILEGIIS LEGITIME OBTINENDIS

AD D. V. OCTOBRIS ANNO MDCCLVIII.
 H. L. Q. C.

PLACIDO EXAMINI SVEMITTIT
IOANNES WILHELMVS VRSINVS
 HALENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 LITTERIS HILLIGERIANIS.

DISSERTATIO IN AEGRIALIS MEDICAE
DE
MEDIIS
CONTACTU ET EPIDEMICI
ORVM COMMUNICATIONEM
ET
ACTIONEM IN CORPVS PROHIBENTIBVS

AVRORVM
SVE AVSPICIIS SVMMI NOMINE
CONSISTENTE GRATIOSA FACULTATE MEDICAE
PRÆSIDE

ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
DI IOANNE IVCKERO

MDCCCLXXII DOCTORE PVSIVMO PROFESS. PVB.
ORDINAR. FACULT. MEDICÆ SENIORE
AVR. OR. REGIOR. EPISCO. FRACISO. ORPHANOLOGI
HALENSIS PVSIVMO
PATRONO AD CURIAS VSOVE PVE DEVENIENDO
PRO GRADV DOCTORIS

ORNAVSSVE IN MEDICINA PRIVILEGIIS LEGITIME OBTINENDIS
AD D. V. OCTOB. ANNO MDCCLXXII
H. L. O. C.
PVSIVMO EXAMIN. PVSIVMO
IOANNES WILHELMVS VRSINVS
HALENSIS

HALENSIS MAGDEBURGENSIS
LITTE. H. L. O. C.

PERILLVSTRI ATQVE GENEROSISSIMO

DOMINO

PETRO

S. R. I. LIBERO BARONI

DE HOHENTHAL

SACRAE REGIAE MAIESTATIS POLONIAE ET
ELECTORIS SAXONIAE SVPREMO PRAEFECTO
CIRCVLI ELECTORALIS

HEREDITARIO IN FALCKENBERG ET SCHMERCKENDORF

RELIQVA

MAECENATI ET PATRONO
MAXIMO

AD QVEM
TAMQVAM AD BENIGNISSIMVM AMPLIFICATOREM
SVVM SE RECIPIT
HOC QVALECVNQVE DEVOTIONIS DOCUMENTVM STRVIT
ARDENTISSIMAS PRECES PRO OMNIGENA FELICITATE
GENEROSISSIMI MVLTORVM DERELICTORVM
TVTORIS
AC

PRO PERPETVA SALVTE
PERILLVSTRIS FAMILIAE
FVNDIT

DEVOTVS CVLTOR
IO. WILHELMVS VRSINVS.

S E C T I O I
D E
C O N T A G I I E P I D E M I C I I N D O L E .

§. I.

Ab HIPPOCRATE a) ad nostra usque tempora multum de *contagii* b) disputatum fuit, et etiamnum haec materia ad vexationes Medicorum merito refertur. Equidem in latissimo sensu Auctores consentiunt, et *contagio* subaudiunt *omne id, quod ex vno corpore in alterum transeundo statum praeternaturalem producit*; verum enim vero in diuersis illius speciebus ponendis maximopere discrepant, ex quo dissensu non paucae confusiones ortum duxerunt.

§. II.

Per amplissimam hanc notionem non exiguus morborum contagiosorum existit numerus, de quo sane nemo feliciter differet, qui non in distinguendo exacte procedit. Videtur hinc imprimis quam maxime necessarium, diuisionem esse ponendam inter *contagium benignum* seu *sporadicum* et *malignum* seu *epidemicum*.

A c u n

a) Varias antiquorum sententias de contagio collectas legimus in ISBRANDI de DIEMERBROECK *tract. de Peste Lib. I. cap. X. de contagio.*

b) Contagia Graeci *μασματα, νοσεράς αποκρίσεις, ἀποδοξείας*, ac *σπέρματα*, Latini vero *Morbidas exspirationes*, vel *Morbosa effluuia*, vel *inquainamenta* et *contagii semina* appellunt.

cum c). Ex hac enim omnes reliquae contagii differentiae sine difficultate fluunt.

§. III.

Quoties in morbis deprehendimus, materias eorum peccantes, ex ipsis corporis humoribus productas, ad eum subtilitatis gradum peruenisse, vt in alia corpora transire et cum illis similem statum praeternaturalem communicare valeant; toties praedicamus eos esse contagiosos. Hanc subtilitatis indolem plurimas d) tam mali-

c) Cavendum est, ne ideam morbi benigni ac maligni cum notione contagii benigni et maligni confundamus, et id circo suadeo, vt in conuenientia harum idearum libentius vocabulis contagium *sporadicum* et *epidemicum* utamur. Sedulo hi conceptus distingui debent: dantur enim morbi benigni et maligni ab omni contagio liberi; sic bene docet COSCHWITZIVS in Part. II. Sect. I. cap. IX. edit. m. pag. 227. febres malignas non semper esse contagiosas (vt pote vulgo creditur) dum inquit: „febris certo „indiuuiduo vni aut alteri, maligna ac deleteria esse potest, „ob specialem huius indiuuidui dispositionem morbosam „in corpore ante accessum febris praexistentem, et ne- „que per contagium allata, neque per contagium vlt- „rius propagata obseruatur. Existunt porro et morbi alias *benigni*, qui quandoquidem *epidemicè* grassantur, e. g. dysenteria, febris tertiana, et *maligni* iudicati, qui *sporadicum* solum contagium ostendunt, e. g. morbilli, variolae. Vnde satis liquet has notiones probe esse distinguendas. Confr. SCHELHAMERI tractat. de febris pag. 200.

d) In omnibus illis morbis contagium generari potest, in quibus materia peccans ad exhalationem apta deprehenditur

malignorum, quam benignorum morborum materias peccantes inire posse, nemo negabit, qui perpendit, resolutionis gradus solummodo ab augmento motuum vitalium et inde dependente partium attritu oriri. Supposita igitur motuum sufficiente vehementia et continuatione fieri omnino potest, ut humores depravati et in benignis et in malignis morbis ad eam subtilem indolem exaltari per eos possint, qua in alia transeundi capaces euadant. *Omnes itaque particulae, in corpore animali natae, et in eum gradum depravatae ac volatilitatae, ut ad alia quoque subiecta migrare valeant, per experientiam et rationem nomine contagii benigni veniunt.*

§. IV.

Per experientiam nempe certiores reddimur, multos morbos sporadicos interdum esse contagiosos, qui alias ab omni vi migrandi deprehenduntur alieni; et sic in vicem versam alios, contra vulgarem observationem, contagio esse destitutos. Quod vltimum etiam de ipsis sporadicis malignis febribus valet. Quam differentem vnius eiusdemque morbi indolem si rite consideramus, nulla difficultate apparet, eam varietatem a subiectorum, reliquarumque circumstantiarum diuersa ratione dependere. Pone e. g. febrem acutam catarrhalem inuadere subiectum admodum cholericum et cacochymia acri vetusta impraegnatum; ac inuenies, excreta valdopere fore volatilia et contagiosa. Eundem respice morbum in homine temperamenti placidi et massa humorum dulci

A 2

gaudet. Qui autem vel a nimia sanguinis copia, vel ab humore viscido, vel ab meatuum vicio dependent, nunquam erunt contagiosi.

4 DISSERTATIO IN AVGVRALIS MEDICA

gaudente, nulla plane materiae volatilis ac migrantis obseruabis vestigia. Nihil enim peregrini ad has sporadicac accedit febres, ideoque materiale contagii, illis attribuendi, solummodo in mutata materia peccante propria erit quaerendum. Ratio proinde suadet, hocce in corpore natum contagium nomine *benigni* insignire, quatenus nimirum talis materia modo insigniter deprauata et alcoholifata, non vero plenarie, instar *maligni* corrupta et sphacelosa existit.

§. V.

Quot itaque dantur humores in corpore humano, et quam diuerse in morbis deprauantur, tot fere, suppositis necessariis circumstantiis, generari possunt specificae *contagii benigni* species. Quas singulas longius enarrare nimis a scopo meo discedit; quare me potius ad *contagium malignum* considerandum conuerto. Obscurus quidem huius genius optima quaeuis ingenia defatigauit; interim ea, quae bona fide constant, proponam.

§. VI.

Praeprimis ex effectibus, quos in viuus et mortuis corporibus exserit, statuendum erit, quod fit *subtilissimum miasma praesentissimam et putrefactiuam corruptionem in exigua quantitate producens*. Summae enim esse tenuitatis, declarat ipsa illius consistentia, halitui, nullis sensibus obuio, diffusa. Vim eius celerrimam putredinosam non solum in viuus per anthracum, seu carbunculorum et bubonum repentinam in gangraenam et sphacelum degenerationem cognoscimus, sed praecipue etiam in mortuis, a vi contagii victis, edocemur, eorum cadauera tam praecipiti putredine corrumpi, vt pleraque

que illorum ne quidem rigorem subeant, qui alias ordinarie sequitur. Huic descriptioni per plura testimonia probatorum practicorum fidem conciliare superferre possum, vnicum tantummodo suffragium celeberrimi obseruatoris allegabo; nimirum STAHLII verba, quae in dissertatione Halae 1707 edita, *de malignitatis, praecipue febrilis, indole Cap. VII. pag. 22. leguntur*:
 „Efficaciam contagii in his morbis, non solum putrefa-
 „tiam, sed specialissime longe praesentissimam atque
 „fermentatiuam, praeter ipsum modum contagii, qui pro-
 „prie fermentatiuus est, monstrant etiam effectus et euen-
 „tus exanthematum, a tali materia copiosius alicubi col-
 „lecta prognatorum, quae omnia dubiae atque arden-
 „tissimae suppurationis, aut in gangraenam et sphacelum
 „propendentis corruptionis existunt: quod et Bubones,
 „atque Carbunculi pestilentes et variolae, et copiosae di-
 „arrhoeae morbillis veris, tanto magis vero variolis, ob-
 „tingentes, his iisdem, et petechialibus febribus acce-
 „dentes aptae, satis confirmant. Post mortem corpora
 „repentinis, fermentescentibus, spumescentibus, in horas
 „praeualescentibus, penitissimis putrefactionibus cor-
 „rumpi, prae omnibus aliis morbis, etiam in vulgus
 „notum est.

§. VII.

Deinde de *contagio maligno* omni certitudine affirmare licebit, quod sit *soboles aëris atmosphaerici e)* praecipue clausi. Quod assertum duplici modo facile demon-

A 3

mon-

e) Seminarium miasmatis, primitus in aëre existere et generari, multi et magni nominis Medici vno ore confidentur; si enim HIPPOCR., GALEN., SCHELHAM.,

PLEM.

monstrare potero. *Primo* fieri non facile potest, ut miasma tantae subtilitatis et tam summae putredinosae naturae in corpore producatur: nam perpetui motus se et excretorii in fluidis partibus hoc non permittunt; dum particulis resolutis non tam longa in massa sanguinea conceditur mora, ut in miasma adeo malignum mutari queant. Attende solidarum partium summam corruptionem, nempe sphacelum, et obseruabis, illum nequaquam per se tale contagium exhibere malignum. Et sane, si exhalationes cadauerum, praestarent infectionem, laborem anatomicum suscipere nollem. Perpende porro, veritatem esse per experientiam satis confirmatam, quod singuli motus statim in illa parte, quae sphacelo corrupta est, omittantur; hinc conclusio tuto valebit, nullam, absentibus motibus, vltiorem materiae putredinosae dare subtilisationem, ideoque vberiolem miasmatis maligni elaborationem in corpore nostro f) fieri non

PLEMPIVM, SENNERT., DIEMERBR., SYDENH., WALDSCHMID., ETMÜLL., RIVER., I. BOHN., WEDL., G. E. SCHAPER., WEPFER., LANCISIVM, TEICHMEIER., RIVINVM, TH. BARTHOLIN., *van der VELDE*, FR. HOFFMANN., DOLAEVM, MEIBOM., BOERHAAV., ALBINVM, BAGLIV., HEISTER., BRYNER., CAMERAR., MORTONVM, MALPIGHIVM, FALLOPIVM, PECHLINVM, G. DETHARDING, VERDRIES, consulamus. omnes hi solliciti scrutatores et obseruatores eandem veritatem testantur.

f) Forſan quispiam ad infringendam meam assertionem prouocabit ad venena nonnullorum animalium. Vt pote quae non solum veri veneni naturam aemulantur, sed et alia corpora, cum quibus immediatum habent contactum.

non posse. Cum hac probatione coniungere licet *secundam* demonstrationem, quam ex notissima experientia haurire oportet, qua scilicet edocemur, nullum contagium malignum sese sporadice ostendere, sed semper epidemice grassari. Nemo enim nescit, contagia maligna eodem tempore plura subiecta in vna civitate vel regione occupare, licet mutuis eis non intercedat contactus. Qui communis in diuersis hominibus effectus de causa communi testatur. Praeter aërem autem atmosphaericum neque commodior officina, ad miasma tale generandum, excogitare poterit, neque vllum reperietur vehiculum, quo facilius ad plures simul transferri possit: ergo non dubitandum est, eum esse locum natalem contagii maligni.

§. VIII.

Ad *materialem* denique contagii *naturam* quod attinet, illam quidem in chemicum rigorosum examen vocare non licet, varia tamen argumenta suadent asserere, eam esse *indolis salinae alcalinae volatilis g*). *Salinum*

um, contagio adficiunt; similemque febris contagiosae speciem in illis producunt. Ast respondeo, me *primo* non de animalibus in genere, sed de corporibus humanis solum affirmare, quod per motum intestinum, in illorum humoribus existentem, nunquam materia tantae subtilitatis generari possit. *Deinde* nondum concedo haec venena effectus miasmatis veri maligni exhibere; non enim memini, me vnquam legisse morbum epidemicum ab his esse ortum, verum potius notissimum est, ad propagationem talis veneni semper morsum, ictum aliunque contactum immediatum necessario requiri.

g) Conferri meretur *dissertatio Praeside Illustri* BÜCHNERO

num enim in omni mixtione primario esse supponendum, syncrifeos modus generalis docet. Deinde quoque ex chemia notum est, particulas salinas putrefactas, si libero aëri exponuntur, successiue sub radiis solis in *alcalinum volatilem* abire naturam. Cumque porro contagium malignum potissimum ex animalium partibus destructis ortum et primum gradum ducat (quod ex sequentibus apparebit) et de his ex physiologicis principiis cognitum est, quod producta salina ex mixtione animali sint *alcalinae volatilis* indolis, tum verosimiliter concludere licet, miasma epidemicum eiusdem esse naturae. Ipse quoque putrefactionis modus tale productum indicat, quia ille in eo consistit, vt portiones subiecti fermentescentis subtiles, salino-sulphureae, diffrantur, et in sal volatile conuertantur; quare cum contagium ex particulis putrefactis originem capiat, tum etiam ex hoc fundamento ad indolem eius *alcalino-volatilem* concludere possumus. Denique contagium effectibus suis, quos in corpore humano exferit, semet ipsum prodit tamquam alcalinum putrefactium: celerrimo enim actu totam massam destruit, et resolutoriam alcalinam corruptionem, quam multa phaenomena testantur, eidem impertit.

§. IX.

Ex §is VI. VII. et VIII. nemo non itaque intelligit, me sub termino *contagii maligni seu epidemici* intelligere *materiam subtilissimam, salino-alcalino-volatilem, primario*

NERO Halae 1757. ventilata, de gradibus malignitatis in morbis malignis, in qua Auctor asserit, materiam peccantem in omnibus morbis malignis in sale alcalino volatili quaerendam esse.

rio in aëre natam, et deinde per sphaceloso-fermentescibilem corruptionem in humoribus corporis animalis sese propagantem ac in alia corpora transeuntem.

§. X.

Mouetur autem merito quaestio, num contagium malignum in omnibus febribus sit vnum idemque, an vero in singulis diuersum, aliud in peste, aliud in petechiali, aliud in purpura? Ad quam quaestionem respondeo, quod, cum illud ex diuersis corruptis particulis in atmosphaera volantibus, proficiatur, vero, sit simillimum, illud pristinae mixtionis aliqualem specialem gerere notam h), licet alcoholifatione admodum sit mutatum. Ipsa differentia salium volatilium, arte paratorum, hoc assertum comprobat. Sed sicuti haec alcalina

B

vnum

h) Specificum pristinae mixtionis contagiis inesse characterem, ex eo liquet, quia miasmata partibus animalium, ex quarum destructione in aëre per volatilifationem genita sunt, adeo propria manent, vt tantum ea, quae eiusdem sunt speciei inuadant, aliis vero animalibus diuersae speciei nihil omnino noceant. Nam multorum Auctorum, speciatim Clar. IO. HARTM. DEGNERI in tractatu de Dysenteria bilioso-contagiosa, Traiecti ad Rhenum anno 1754. edito testimoniis miasma malignum, quod corpora humana inficit, caetera animantia non offendit. Contagium quod boum gregem summa violentia adortur, equis et aliis bestiis innocuum est, et contra; nec quidem canes, vulpes, aues, de talibus animantibus, recens mortuis, vorantes inde inficiuntur. Et si fidem aliis obseruationibus concedere licet, quibus refertur, quod in summo gradu pestis varia animalia perirent, id potius ab ortu diuersorum miasmatum deducendum esse iudico.

vnium eundemque morem ostendunt, ita omne miasma malignum eosdem communes i) in corpore producit effectus; ideoque in therapia quoque non nisi vnicum erit considerandum. Hoc caeteroquin certum est, exanthematum differentem prouentum in hac re plane nihil probare: varietas enim eorum, in contagiosis febribus diuersa, non a contagio, sed a propria humorum constitutione et a differente energia, qua expelluntur, dependet. Id quod ex eo patet, quia omnia fere exanthemata, in epidemicis prouenientia, etiam sub schematibus morborum benignorum in conspectum prodeunt.

§. XI.

Postquam subtilissimum miasma cum corpore humano communicatum est, agit illud, dum vel sanguini in vasis admiscetur, vel humori separato affunditur, et labem suam cum omnibus partibus fluidis latius communicat: per motum nempe fermentatiuo-putredinosum humores, praesertim deprauatos, deinde etiam sanos in similem corruptionem sphaceloso-volatilem trahit. Hoc fit ope motus intestini; de quo satis ex chemicis principiis cognitum est, quantum valeat ad massam plane permutandam, si specificum quoddam accedit fermentum. Et si itaque paragrapho septimo negauerim, quod contagium epidemicum in corpore generari possit; quouis tamen modo affirmo, similem illius materiam propagari posse; requiritur vero semper, vt tale fermentatiuum miasma in sanguine prius existat.

Tunc

i) Licet febres contagiosae epidemicae gradu vehementiae et ambitus differant, tamen intuitu praedicatorum essentialium inter se conueniunt, et hoc respectu effectus contagiorum sunt communes.

Tunc enim erit productum motus intestini specificè ee praeternaturaliter determinati. Quem fieri modum iam a Cel. SYDENHAMO promulgatum inuenio, et cum illius egregia verba meam mentem exprimant, tum illa huc ponere congruum duco: inquit nimirum in opusculis pag. 313. „Censio ego malignitatem eam „omnem, quae epidemicis competit, particulis calidissimis ac spirituosissimis consistere et determinari. Censio item, calidas illas et spirituosas particulas assimilando maxime agere; cum ex naturae lege quodlibet „principium actiuum sui simile procreare satagat, et quae „ei cunque obstitunt, ad propriam indolem inflectere „atque accommodare; ita maligno infectus morbo socium inficit, spirituum scil. emissione, qui humores mox „infiendos sibi assimilant, et in naturam suam perdunt trahuntye.

§. XII.

Proprius autem locus miasmatis assignari non potest; omnes enim totius corporis partes perspirat. Interim quidam auctorum *lympham*, post secretionem refluxam, tamquam primarium illius receptaculum agnoscunt; neque negandum est, tria argumenta huic opinioni fauere. Primo enim partes heterogeneae lymphae gelatinosae facile adhaerent; deinde illa, utpote fluidissima materia, ad volatilem corruptionem per quam apta apprehenditur; denique motus lymphae progressiuus admodum est tardus, quare liberior illius intestinus motus fermentatiuum miasma sine difficultate sequitur. Conf. FRIDERICVS HOFFMANNVS in *fundament. patholog. gen. Sect. II. cap. III. §. X. XI.* et PETRVS GERIKE in *dissertatione de contagiis. Halae 1728. edit.* Et

cum hoc propagandi modo contagii quantitas, ut ut exiguam, celeriter augeatur, tum nullam omnino meretur admirationem, contagiosas febres brevi tempore longe lateque grassari. Quisque enim aegrotantium per paucam contagii quantitatem inquinatus, magnam deinde copiam materiae contagiosae, assimilatione natae, exhalat, et aërem particulis lethiferis implet.

§. XIII.

Quae autem deinde mutationes in corporibus infectis ulterius proveniant, eas longius deducere ad scopum meum non pertinet, dum de mediis, quibus noxam contagii praevenire possimus, scribere animus est. Cui vero placet, succinctam et doctam febrium contagiosarum historiam legere, ille adeat dissertationem STAHLIANAM §. VIto citatam, et observabit descriptionem, Cap. IV. datam, ex omni parte cum genio febrium, nostro tempore grassantium, convenientem. Vnicum tantummodo de genio contagii adhuc notandum esse iudico, illud nimirum tacita quasi vi, et saepe per aliquod tempus vix advertenda, agere in corpora humana, ut haud raro parca febris signa adpareant. Cuius rei rationem verbis SYDENHAMI *l. c. pag. 315.* exhibeo: „particulas *νοσήσας* ita supra modum subtiles „esse, ut aerae ad instar sanguinem pervadant, ac fideratis quasi eius spiritibus, ne in ebullitionem quidem „illum attollant. Symptomata febrilia ita parum conspicua redduntur, nonnunquam a confusione in humoribus excitata a particulis inimicis eorum in gremio „conclusis; unde natura quasi oppressa non potest „symptomata illa magis regularia exercere, quae morbo „competunt, at anomala sunt *φαινόμενα* fere omnia ob

„είκο-

ἡ ἀνοσιότης penitus eversam dirutamque. Sufficiant haec de contagii indole, pergo nunc ad inquirenda media, quibus illius noxam praeueniendo auertere debeamus.

SECTIO II.

DE

MEDIIS, QVIBVS ORTVS ET COMMV-
NICATIO CONTAGII EPIDEMICI IMPE-
DIRI QVEANT.

§. XIV.

Cum hac sectione de duplici obiecto agendum sit, primum quidem de sufflaminando *ortu*, deinde vero de modo *communicationem euitandi*, tum praemonere necesse erit, vtrumque momentum ex parte tantum obtineri posse.

§. XV.

Ad *ortum* itaque contagii quod attinet, in praecedentibus paginis asserui, illud esse sobolem aëris, verum non aër solum in iudicium est vocandus, sed potius in causam antecedentem istius inquinamenti erit inuestigandum; quatenus nimirum sua excedit qualitate et peregrinis plane particulis putrescentibus ac foetidis refer- tus est. Quouis omnino anni tempore aër effluuiorum accessu magis vel minus impurus redditur k).

B 3

autem

k) Si integrum consideramus globum terraqueo-aëreum facile patet, quod ex amplissima eius superficie singulis momentis tot et tam varia in atmosphaeram euehantur efflu-

autem impuritas illius pro inquinamenti copia ac indole; quemadmodum solis calor ad fermentandum suum confert symbolum. Vltimum contingit prout radii solares vel directe magis vel oblique corpora afficiunt sublunaria. Dumque aër, utpote corpus fluidum, salia liquida facit, ac eorum ope quavis fere corpora sensim sensimque resoluit, et cum illis motum intestinum subit, tum nullum dubium est, eum, cum particulis putrescentibus mixtum, vberem et summe subtilem inire corruptionem.

§ XVI.

Requiritur igitur ad *ortum* contagii, *primum* ut magna effluuorum putrescentium copia adsit, *deinde* ut haec in loco quodam magis clauso l) collecta sint, et *tertio*

effluvia, ut, si haec in illa remanent, et quotidie novis incrementis auferentur, haud ita longo temporis spatio integra atmosphaera foret spissa et ad respiracionem inepta, immo fordida et pestifera. Testem habemus experientiam: quod si enim tempore aestivo tantummodo per mensem, quod aliquando contingit, atmosphaera, certae regioni incumbens, feruentibus solis radiis quotidie vrgeatur, neque, eo temporis intervallo accedant pluviae, ventus, tonitru, nebulae, ros, tum aër euadit turbidus. In vulgus notum est, quam serio homines tunc pluvias exoptent, ut earum ope heterogenea salino-oleosa, in aëre nocitura, terram reddant fructuosam.

- l) Quietus aër magis magisque noxia colligit effluvia et ad putredinem adeo proclivis est, ut etiam boni vapores sensim hac ratione corrumpantur; cuius rei experimentum notatu dignum refert IOH. CHRISTOPH. STYRMIVS in *collegii curiosi parte II. pag. 7.* nimirum orbi.

tertio vt fluida, inter se inuicem agentia, per calorem solis in motu augeantur. *Copia* inquam effluuorum necessaria est ad inquinamenti generationem, quia paucior pars nimis diffunditur in fluido aëreo, vt intimior corruptio intestina fieri nequeat. *Collecta* esse debet in vno tractu aëris, qui per praesidia quaedam localia ex parte tantum claudatur, ne ventorum beneficio particulae corrumpentes dissipentur, aërque renouetur. Patet etiam *agitationem fortiolem* per *calorem* requiri, quia quo magis aër incalescit, eo maioris fermentationis idonea existit causa, et hoc modo non solum vehiculum, sed et effluuorum noxiorum euadit genitrix. His subsidiis praesentibus corruptio volatilis illico initium subit.

§. XVII.

orbiculo ligneo imposuit frustulum panis recentis, butyri libum, oculum bubulum recens exsectum, narcissi lutei florem plenum et hyacinthi flosculos, hoc toto apparatu super duo tigilla transuersa, inferne cera firmata suspensò, campanam, plumbo suo onustam, sub aquas demisit, vltraque oëliduum ibidem reliquit. Protractis iterum in lucem istis reculis, vigorem pristinum in singulis integrum reperiit, et nullibi corruptionem, quam in aëre vna conclusò obseruauit. Hic enim foetorem multum contraxerat, ipsi vitro sic impressum, vt post complures abstersiones eum vix exueret. Quem foetorem cum ex oculi putredine ortum primum suspicatus erat, admotis propius naribus errorem iudicii inuenit, istiusque sedem esse stagnantem tam diu sub campana aërem certissime tandem cognouit. Quantam ergo malignitatem aër attinget, si cum effluuiis iam corruptis includitur, dum in hoc experimento tales non praesto fuerunt.

§. XVII.

Hinc si ortum contagii, hoc anno migrantis, inquirere animus est, oportet, ut conditiones, parographo antecedente prolatas, eruamus. Ex historica relatione euidenter constat, epidemicum morbum, hodie grassantem, initium praeterito anno, semestri aestiuo se finiente, in locis, vbi bellum gerebatur, sumfisse. Quare sicuti nulla salus bello, ita hanc etiam calamitatem ex iniuriis, quae eum circumstant, deducere sana ratio docet.

§. XVIII.

Neque difficultas obstat, nexum causarum morbi epidemici cum bello, proh dolor! satis epidemico ostendere, si ea, quae sub Martis exercitiis contingunt, paululum curatius consideramus. Etenim milleni militum cohortes caeterique, qui exercitum ex seruitio et officio sequuntur, magnusque incolarum numerus, pessimae exponitur diaetae m): omnibus aëris iniuriis dies noctesque obnoxii sunt. Cibis vescuntur plerumque crudis et quandoquidem corruptis. Potu non raro insalubri ac foetido vtuntur. Multum in motu corporis exceditur, requiesque datur admodum dura. Cynosura fomni et vigiliarum plane nulla attenditur, perpetuo pathematibus animae, praecipue periculi discrimine, agitantur, excernendi humores impediuntur. Verbo: quae corpora possunt reddere morbosa, quotidie fere committuntur: hinc non pauci afficiuntur morbis; licet horum hominum natura robusta numerum aegrotantium

m) De misera militum diaeta confer. TOBIAS COBER in *Observation. medic. castrensib. Helmslad. anno 1635. editis*, cui utpote Medico per septennium in castris versato, de his rebus loquenti, fides non est deroganda.

um maiorem imminuat. Interim numerus in dies au-
 ctus requirit, vt *nosocomia* castrenſia in uſum trahantur,
 quo ipſo proxima cauſſa n) ad contagium generandum
 ponitur. Hac enim ratione in aëre clauſo tot variorum
 morboſorum vapores, qui vel putrefcunt, vel ad putre-
 dinem ſunt apti, confluunt, motu inteſtino in ſe in-
 uicem agunt, caloreque aëſtuo in actione promouentur
 et ſic magis magisque in putredinem volatilem ruunt:
 ſic per infelicem concurſum conditionum, ad *ortum* mi-
 aſmatis valentium, ſenſim producitur malignitas, quae
 vehiculo aëreo vberius propagatur et epidemica euadit.
 Ex morbis igitur benignis et ſporadicis generantur ma-
 ligni epidemici. Hoc quoque modo praefens contagi-
 um o) praefertim natum eſt, quod inde ſine omni fere
 contradictione probatur, quia omnium primo in noſo-
 dochiiſ bellicis tyrannidem ſuam exercuit, ſicuti histori-
 cae relationes fidem faciunt; deinde vero per varios mo-
 dos in multas regiones propagatum eſt.

§. XIX.

Magnopere itaque optandum eſſet, vt *ortus* illius
 impediri poſſet. *Nosocomia* interim plane auferri ne-
 que-

n) *Nosodochia* bellica prae aliis locis miſmami producendo
 favere, ex eo elucet, quod omni adhibita opera, obri-
 neri non poſſit exoptanda et neceſſaria aegrotantium
 ſeparatio, quae in primis impeditur, ſi poſt iragnam
 cladem ingens copia accumulatur.

o) Quod in antecedente ſectione de contagii maligni na-
 tura ſalino-alkalina in genere *veroſimiliter* affirmavi, id
 de miſmate noſtris diebus ambiente *poſitiue* ſtatuo, quia
 hoc ex mixtione animali natum eſt, de qua ex chemia
 probari poteſt, quod illius producta volatilia ſint alkalinae
 indolis.

queunt; nequè effluvia morbosa et solis calorem prohibere valemus. Ad aërem autem paulisper mutandum ventus artificialis naturali erit substituendus; scilicet per frequentes suffitus et purioris aëris admissionem, habito tamen respectu ad aegrotos, refrigerationem minus tolerantes.

§. XX.

Variis autem modis hoc fieri potest. Simplicissima via haec est, quando in eodem conclavi duo admittuntur foramina, e regione sibi opposita, vnum in inferiore, alterum in superiore parte duorum parietum. Iuuatur aëris ventilatio igne flammante aut carbonibus ardentibus, modo auertatur fumus, et euitentur vapores noxii carbonum. Hinc caminus est machina ventilatoria, non tamen vbiuis applicanda; quare eius loco commodiores sunt fornaces nostrae, in ipso conclavi apertae, vt intus lignis et igne instrui queant. Ignis enim vehiculum suum, aërem ex ipso conclavi accipit, eumque cum fumo expellit, qua ratione continuo recens aër per rimas ianuarum et fenestrarum affluere debet p). Tempore aestiuo ne fornax calefacta molesta sit incolis, adhiberi potest infundibulum inuersum tubo prae-

p) Huic fundamento quoque innititur instrumentum *Suttonianum*, ab auctore SAMVELE SVTTON 1757. examini subiectum et societati Anglicanae propositum, postea in scripto, *An Historical Account of a new method for extraction the foul air of schips* explicatum. Confer. *Hamburgische Magazin IX. Band XI. Stück pag. 219.* Egregie haec ignis indoles est applicata in metalli fodina quadam Hercinia superioris. Vid. *BRESLAUISCHE SAMLVNGEN anno 1719. September. Class. V.*

praeditum, qui per superiorem fenestrae partem extra conclaue ductus in atmosphaera desinit; huic enim si carbones sed minime vaporem noxium spargentes, in foculo supponantur, renouatio aëris facili negotio obtinebitur. Ab aliquot annis celebratus est in Anglia, Suecia et Gallia sic dictus VENTILATOR q), instrumentum quo expulsio vaporum ex locis angustioribus clausis felicissime instituitur. Minime effectu suo caruit hoc inuentum in carceribus, nauibus maioribus, nosocomijs, fodinisque subterraneis, homines conseruando. No-

C 2

strum

q) Follis applicationem ad renouandum aërem iam olim metallifossoribus in Germania minime ignotam fuisse, docent praeter alios auctores GEORGIVS AGRICOLA in *libris suis de re metallica*, LÖHNEIS *Bericht von Bergwercken*, ROESSEL *im Bergbau-Spiegel*. Hoc inuentum peculiari modo renouauit et ad vberriam applicationem perduxit in Anglia STEPHANVS HALES ex *Statica Vegetabilium et Animalium celebratissimus*, in Suecia MARTINVS TRIEWALD. Qui de his plura desiderat, eum remitto ad tractatum HAMBURGISCHE MAGAZIN II. Band I. Stück pag. 25. IX. Band I. Stück pag. 92. 95. XIV. Band 4. Stück pag. 437. et der SCHWEDISCHEN ACADEMIE ABHANDLVNGEN d. a. 1744. pag. 254. Neque eam ventilatoris speciem, die WINDLADE, quae diaphragmate valvulis instructo, ad instar emboli in antlia mobilis, hinc inde agitando praedita est, metallifodinarum nostrarum architectos ignorasse, rerum testimonia adsunt, licet, quod sciam, nullum huius rei documentum publici iuris sit factum. Quid quod ipsam antliam aquaticam ita applicare norunt metallifossores, vt loco aquae aërem ex profundis ad superiora deducat, et eo ipso aëris renouationem promoueat.

strum non est peculiare huius machinae explicare stru-
cturas: indicare sufficit, fundamentum eius latere in
conditione follis, qui non eodem tubulo, quo aër expel-
litur, eundem quoque haurit, verum diaphragmate et
peculiari valuula pro admittendo aëre instructus est.
Machina ad hunc modum constructa in ipso conclavi ac
extra illud poni et orificio vel exitu instrui potest, vt vel
aërem internum hauriat, expellatque, et eo ipso recenti
illabenti locus relinquatur, vel externum puriorem, im-
purioris successiue expellendi causa, impellat. Omnes
fanè sinceri Medici optabunt, vt hoc instrumentum fiat
crebrioris vsus.

§. XXI.

Quamquam vero affirmauerim, contagium ex no-
sodochiis potissimum ad nos aliosque esse profectum;
aliae tamen adhuc obueniunt in bello circumstantiae,
quae ad miasma citius inchoandum et deterius reddend-
um multum contribuunt. Quorsum pertinet primum
castrorum metatio in loco insalubri circa voragine, spe-
cus aut paludes. SENNERTVS enim *Part. II. Lib. III. cap. 12 pag. 273.* inquit: „notum est ex voraginibus et
„specubus aut paludibus venenatos vapores exhalar-
„atque aëri permisceri, qui demum aëri permixti sube-
„unt corruptionem. *Deinde* hic in censum venit posi-
tio tentorium in regione vellestri, vbi montes, syluae,
pagi et ciuitates ventorum accessum et aëris renouatio-
nem impediunt, ideoque hominum effluuia incarceration.
Nonnihil porro ad inquinamenti orrum facit, si talia loca
non quotidie ab impuritatibus et sordibus purgantur r).

Ac

r) Hoc momentum a ducibus hodie sollicitè curatur, et
prae-

Ac tandem, dum nimis diu castra in vno loco posita manent. Haec singula itaque euitanda erunt, si ortum contagii impedire studemus. Quando vero belli ratio longiorem castrorum in loco incommodo moram requirit; tunc aëris renouatio per fulmina pulueris pyrii, opetorum maiorum, frequenter erit instituenda.

§. XXII.

Multum quoque ad ortum contagii exhalationes mortuorum contribuere posse, res est apud omnes notissima. Praeprimis tamen effluuia cadaverum putridorum, morbo contagioso extinctorum sunt perniciofa. Mox quidem post mortem non adeo perspirant, (vnde a nonnullis s) minus contagiosa praedicata sunt), sed paullo post, dum miasma illis instum omnia destruit, plenariam ineunt resolutionem contagiosam. Etiam experientia comprobat, febres contagiosas frequentius oriri post clades et caedes, si corpora occisa, vel insepulta maneant, vel non satis profunde sepeliantur, vel sepul-

C 3

chra

praeterita etiam aetate obseruatum est. Ita apud Turcas, oculato teste BVSBEQVIO, Legat. Turcic. Epist. III. pag. 250. in castris summa mundities, nulla sterquilinia, nihil quod oculos aut nares offendant. Quidquid est huiusmodi, aut defodiunt, aut procul a conspectu submovent. Et Agamemnon Rex, peste ad Troiam grassante, exercitum lustrauit, aqua omnibus ablutis, castrorumque sordibus in mare proiectis, vt canit HOMERVS Iliad. L. I.

s) Confer. SANCTORIVS in medicina statica Sect. I. §. 126. FRID. HOFFMANNVS in fundament. patholog. gen. Sect. II. cap. III. §. 12. et FORESTVS corpora mortua ex peste dissecut sine aliquo damno, quia mortuo animali omne perire venenum iudicauit.

chra non sufficiente modo contegantur, vel etiam antiqua minus caute aperiantur. Quamquam vero talia cadauera non exhalent ipsum contagium, copiam tamen particularum ad producendum miasma aptissimarum cum aëre communicant. Et eiusmodi perniciosas deleteriasque *αποβόλαις* prae aliis animantibus cadauera humana, teste GEORG. AGRICOLA *Lib. I de peste pag. 54.* emittunt, quae quia cum viuorum symbolizant mixtione, periculosiores et infestiores generi humano censendae sunt, si nimirum in aëre per calorem in miasma malignum mutantur. Ad haec corroboranda cumulum testimoniorum ex historia medica adducere possem t); sed non opus erit, quia nemo facile de veritate horum assertorum dubitat.

§. XXIII.

An et quantum haec mortuorum effluuia ad morbos contagiosos, qui hodie grassantur, contribuerunt? fateor me huc vsque nihil relatum legisse ac audiuisse, ex quo aliquid certi respondere valerem. Faxit diuina clementia, vt et in posterum nulla huius noxae appareant vestigia, quod eo maiori admiratione dignum erit, quo certius est numerum breui tempore occisorum ad ingentem omnino accedere copiam. Interim superfluum fore iudico, si cautelas, quae circa sepulturam mortuorum obseruandae sunt, pluribus explicarem, dum ybique prolixius descriptae leguntur.

§. XXIV.

t) Qui autem talia testimonia legere cupit, adeat IOH. CHRISTIAN. EHRLICHII tract. *physic. medicum, Mors ex seplulchris*, nominatum, Halae 1729. editum.

§. XXIV.

Hoc vnicum vero ad sepulturam pertinens attingere licebit: pluribus nimirum saeculis consuetudine confirmatum deprehenditur, vt sepulchra *calce viuam*, contegantur: sed hoc dogma aliquam torquere aporiam mihi videtur. Nam vel solam calcem viuam, vel cum arena commixtam, ad hocce negotium sumunt: si prius eligitur, nullum plane vsum inde sperandum video, pluuiam enim et aer humidus calcem, licet antea aqua exstinctam, breui tempore soluunt, quia sepulchra, quae militibus, in pugna occisis, assignantur, his fluidis exposita sunt; si posterius instituitur, concedo massam, ex arena et calce mixtam, exhibere quidem per aliquot tempus tegumentum, duritiem lapideam referens, verum hac ratione effluuia tantummodo incarcerantur et demum magis corrupta prorumpunt. Quando autem quispiam ad sal calcis, quod sub effervescencia illius cum aqua generatur, prouocare vellet, illi perpendendum commendo, quod salinum sub vulgari calcis exstinctione maxima ex parte exhalet. Sicuti DN. PRAESES in Chemia Tom. II. Tabul. LXXI. obseruandum suadet: *mirandum est, inquit, phaenomenon, quod salinae calcis partes, quae in aqua limpidae deliquescunt, tantam illius copiam suscipiant, vt indolem antea fixam amittant, et iam volatilem ostendant: nam cum aqua in auras dissipantur, nullo sui vestigio relicto.* Itaque primum quod sepulchris immittitur, est terra alcalinae naturae, quae sane corruptionem alcalino-volatilem infringere nequit. At hoc ambabus largior manibus, calcem celeriore corporis destructionem producere; quo tamen ipso salium volatilem generatio non impeditur, sed

fed magis promouetur. Satis enim chemicis experimentis notum est, calcem quidem sulphureas partes imbibere, alcalica contra caustica et volatilia vrinosa reddere acriora, abripiendo vltimis substantiam oleosam. Quando sal ammoniacum cum calce tractatur, obtinetur genuinum sal alcali, et oleum animale feliciter per calcem rectificatur ac multo magis purum existit. Neque effectus aquae calcis in sphacelo separando aliquid probat: hic enim ex sale caustico calcis et minus ex terra alcalina proficiscitur. Componatur vero haec lis iudice; nos veneramur experientiam, sed cauemus, ne pro illa praedictum auctoritatis ventiletur. Interim certius et felicius obtinebitur finis, si foueis, mortuis destinatis, iniicitur terra aluminosa, vitriolica et carbonaria, praecipue lithanthracum puluis; horum enim corporum acida plus ad alcalinam corruptionem infringendam valebunt, quam parua salis, ex calce prodeuntis, quantitas.

§. XXV.

Progredior ad alterum huius sectionis momentum, quod *communicationem* contagii respicit. Et cum illud vehiculo aëreo longe lateque fertur, quilibet omnino qui in aëre infecto viuit *communicationem* est expositus; praecipue tamen isti, qui proximius cum eiusmodi aegrotantibus habent commercium. Plurimum in hac re tribuendum est fato diuino; alii enim omni studio euitationem *communicationis* quaerunt ac nihilofecius inficiuntur; alii vero huius curae inficii viuentes, feliciter praeseruantur. Media interim via hoc quoque respectu optima erit; nam neque temere neque timide viuendum esse puto.

§. XXVI.

§. XXVI.
 Prolixius hic agere possem de fugiendis omnibus illis, quae ad retinendam et fouendam luem contagiosam apta sunt, vt gossypio, cannabi, chartaceis, sericis, linteis, lana, plumis, cunctis pellium generibus, nec non oleosis sebaceis; sed multum laboris hae cautelae imponunt et vix obseruari possunt, quia merces per tot manus transeunt, vt saepius exploratu difficile sit, ex qua regione adlatae fuerint. Praesertim etiam legislatores Medici communicationem per cibos potumque metunt, et strenuas hinc inde inquisitiones instituendas inculcant. Neque quispiam negabit, aërem et contagium cum salua alimentisque ad humores deferri, libenter potius, praeunte HIPPOCRATE id concedet; interea mouetur dubium, an fieri possit, vt semper sufficientia signa adsint, sana alimenta a contagiosis discernere. Quando circumstantiae iustam suspensionem indicant, tunc eiusmodi victum omnino euitare conuenit.

§. XXVII.
 Ut autem euidentius meam declarem sententiam, iudico, spem certam in haec consilia non esse ponendam. Sicuti enim contagium vehiculo aëreo per plura millia ad quaelibet loca et conclauiam adferri potest, et variae non claudendae dantur viae u), quibus illud corpus nostrum

u) Aer enim cum contagio ad sanguinem peruenit non tantum ope alimentorum, saluae, foraminum in naribus auribusque occurrentium, verum etiam, secundum experimenta SWAMMERMAMII in tract. de respiratione et pulmonum vsu, RVYSCHII in *catal. rarior.* p. 134. et HALESII *Haemastatics* cap. XI. p. 73. in pulmonibus sub

strum ingreditur; ita nemo satis tuto ab lue viuit, etiam si omnes has cautelas exacte obseruet. Quare in hoc discrimine rerum praestantiora consilia ad duo redeunt momenta; *primum* quidem, vt miasmatis correctio per *suffimenta* quaeratur, *deinde* autem, vt corpus in tali statu conferuetur, vt contagium non inueniat *subiectum*, ad *recipiendum dispositum*: quod vltimum, tamquam praecipuum, sequente sectione ex instituto explicabo.

§. XXVIII.

Miasmatis igitur correctio obtinetur, quando frequentes quotidie *fumationes x)* instituuntur. Minime autem

sub respiracione cum humoribus nostris connubium inrit. Immo per poros corporis miasmata penetrare, BOYLE *intantam. cap. III. IV. VI.* experimentis ratiociniisque confirmare annititur; idem SANCTORIVS in med. Statica affirmat, et HIPPOCRATES *epidem. libr. VI. sect. VI.* ad indicium sensuum prouocat, quod *expirabile* et *inspirabile* sit totum corpus. Quapropter BOERHAAVIUS in *aphor. de cogn. et cur. morb. in aph. 1441.* scribit, quod generatione, lactatione, contractatione, salua, sudore, exhalatione morbi oriantur contagiosi. Intuitu tamen lactationis celeberrimo huic viro contradicendum erit, quia experientia edocemur, multos infantes sine noxa a nutricibus, contagio infectis, lactari; talia quoque exempla habent SALMVTHVS *obseru. cent. I. obs. 98.* SCHENCKIVS *obseru. medic. lib. VI.* FORESTVS *lib. VI. obs. 9.* STALPART *van den WIEL obseru. rar. Cap. I. obs. 99.* GARMANNVS *de Mirac. Libr. 2. tit. 2.* Cur vero contagium infantibus adeo benigne parcat, plurimum sine dubio facit, quia lactis secretio ordinarie ex chylo et non ex sanguine ipso, magis infecto, perpetratur. *aud. x)* Suffimenta antiquissimi sunt vsus; HIPPOCRATES per

autem perinde est, qualem fumum ventilemus, sed talis desideratur, qui contagio corrigendo sufficit. Quod contagium quia naturam habet salino-alcalino-volarilem §. VIII, nemo dubitabit, sola illa corpora, quae acido gaudent, his suffimigiis conducere. Pessime hinc consuluerunt, qui publicis litteris partes animalium, e. g. pennas, pilos, vngula pro suffimigationibus praescripserunt, quia his vaporibus contagii materia salino-alcalina re ipsa augetur y). Ad suffimenta itaque, miasma corrigent-

D 2

per illa Graeciam olim a miasmate venenoso feliciter liberavit. Conf. KIRCHER vs in *scrutinio Sect. II. cap. VII.* Quem autem sicci vapores, praesertim in calida aestate, offendunt, ille conclave aquis odoriferis aut spiritibus acidis conspergere debet. Huc referendae sunt sic dictae AEOLIPILAE, WINDKUGELN, quae ex aurichalco et cupro confici et in physica experimentalis plerumque adhiberi solent, pro nostro autem scopo ex massa figulina vasa, mediocris magnitudinis, in forma globuli, ventre amplo, collo sat longo et versus orificium angustiore, praeparari et probe exuri possunt. Haec vasa aceto vel vulgari, vel bezoardico, vel rutaceo, aut etiam aquis congruis et suaevolentis adimpleta superimponuntur igni, donec incallescant, quo facto vapor humidus exortur et totum habitaculum fumo replet.

y) Foetidorum nauseosorumque fumantium abusus dolet RIVINVS in *dissert. de peste Lips. Cap. IV. de praeservatione pag. 65.* Ast quorsum tabaci fumum referam, dubius haereo: si enim eius indolem chemice considero, ad praeservandum minime conducit, quia huius herbae combustio vapores alcalicos, contagium augentes, producit; si vero testimonia auctorum audio, valdopere laudibus extollitur, ita experientissimus in morbis contagiosis

DIE.

rigentia, pertinent *primo* acida mineralia pura, *deinde* simplicia salino-acido-inflammabili praedominante praedita, et *denique* subiecta, acido terreo ac austero gaudentia. De aptitudine singulorum ad hoc negotium seorsim disputabo.

§. XXIX.

Ex acidis purioribus salia vitrioli et nitri maxime conuenirent, ad miasma corrigendum; verum cum hi salium vapores, imprimis concentrati, maiori paululum quantitate in locis clausis emissi, nonnihil pectora grauent, liberioremque respirationem infringant, melius ab illorum fumis abstinemus. Interim circumstantiarum omnium ratio hic habenda est: nam in nostra civitate, effluua carbonum fossilium, teste FR. HOFFMANNO in *program. de vapore carbonum fossilium innocuo*, virtutem praebent balsamicam, sed in aliis locis, e. g. Londini, propter certas relationes noxios edere effectus dicuntur. Ex quibus satis patet, quod haec puriora acida ad aërem quidem liberiorem renouandum conducant, minus autem in nosocomiis aliisque minori spatio circumscriptis locis adhiberi possint. Ab acido vero salis communis plane abstinendum est, quia hoc ex mixtione cum terra ita dicta mercuriali, malignitatem sanitati noxiam in se recondit.

§. XXX.

DIEMERBROEK Lib. II. c. 12. et Lib. IV. *hystor. VI.* in scholio dicit: *tabacum pro primario praeseruatione semper habui, et re vera tale esse, non sola ratione ductus, sed experientia edoctus, comperi etc.* Vberius de hac re agit IOH. KANOLD in *Sendschreiben Breslau 1713.* et usum tabaci in efficacia mechanico-organica, educiua et remotiua veneni per saliuam consistere docet.

§. XXX.

Magis accommodata reperiuntur subiecta acido-inflammabilia: quoniam autem aliqua inter illa intercedit differentia, generatim solum eligenda sunt, quae hoc principium purius et magis solitarium continent. Quare licet in vsum hic vocari possent radices angelicae, zedoariae, zingiberis, imperatoriae, vincetoxici, carlinae, petasitidis, valerianae, ligna aloes, asphalti eiusdemque commatis plura; haec tamen corpora quia paullulum difficulter deflagrant, ideoque maiorem postulant incinerationem, non absque fundamento generatio falsis alcalini timenda est. Baccae iuniperi ac lauri, exuberantes partibus resinosis fragrantibus et terreis acidulis, admodum vtile suppeditant suffimentum, sed ob acriores, quas simul continent particulas, nonnullis veniunt molestae. Primas itaque deferunt resinis *tam siccis* abietis, animae, benzoë; carannae, hederæ, ladani, mastichis, pini, clibani, sandaracæ, styracis calamitæ, *quam liquidis* terebinthinae, bals. peruuiani, copaiuae, de tolu, de mecca, styracis liquidæ: hae enim non solum largiorem acidi vegetabilis quantitatem exhibent, sed facile etiam deflagrant; quare nullum aliud in electione illarum discrimen, quam pretii et olfactus observandum est. Acida *dulcificata* merito quoque ad hanc classẽ referuntur, dubius autem haereo tam carum suadere fumum: excepto saccharo, quod non raro ac bene eum in finem adhibetur. Omnibus tamen facile palmam praeripit succinum, quippe non solum sale volatili scatet, quod cum alcalinis prompte effervescit, sed gratum quoque spargit fumum: quae vero de illius vi attrahente vulgo suspiciuntur, illa ab eruditis iam diu inter fabulosa relata sunt.

D 3

§. XXXI.

§. XXXI.

Quod ad corpora *acido-austera*, e. g. radicem acetosae, acetosellae, bistortae, tormentillae, viscum quernum, cortices granatorum, castaneorum attinet, illa tantummodo in defectu acidorum inflammabilem substituentia esse iudico: minus enim ad deflagrationem idonea sunt, et insuper vi sua stringente nonnulla incommoda procreant. Denique ex *compositis* et in officinis iam prostantibus scopo praesenti conducunt pulveres pro scopo communis, contra defluxiones, optimus dictus, contra pestem et flores sulphuris myrrhati; conf. dispensatorium Boruffo-Brandenburgicum.

§. XXXII.

Tandem etiam *amuletorum & masticationum* mentionem facere debeo, ne strenuo multorum iudicio me exponam. *Amuleta* enim praeter epilepsiam, potissimum morbis contagiosis dicata leguntur; qua tamen occasione ab omnibus amuletis, sigillis, characteribus et signis repletis abhorreo; tardioris etiam sum fidei in tribuenda aliqua efficacia lignis, radicibus et lapidibus, collo appensis, quia horum modum operandi non videmus: verum si amuletum vi naturali explicabili gaudet, tunc ei virtutem minime denegare possumus. Idcirco camphora haberi potest aptissimum pro amuletis subiectum: nam hoc singulare corpus inflammabile non solum sua sponte in auras dissipatur, sed etiam sale acido volatili, sub olei tegmine latente, constat, quod et generatio illius vegetabilis, et artificialis camphorae ex oleis destillatis productio docet. Neque *masticationes* ad praeservandum reiicio, modo semper congrua, nempe acida subiecta sint masticanda. 10. LINDESTOLPE in libro

de

de Venenis pag. 298. hortatur medicos, in morbis contagiosis curandis occupatos, vt saluam non deglutiant, cum qua infectus aër mixtus fuerit, sed potius iuniperum, frustulum citri, ossam panis aceto madefactam, aut alia vegetabilium acida ore detineant, quibus aëris impuritates retundantur. Alii cum DOBRZENSKY *in praeseruatione vniuersali pag. 30.* commendant, vt nares quoque tali illinantur subiecto, quo miasma, per eas transiturum, immutetur.

SECTIO III.

DE

MEDIIS ACTIONEM CONTAGII' EPIDEMICI IN CORPORE PROHIBENTIBVS.

§. XXXIII.

In confesso est, quod sollicita licet praeseruatione adhibeatur, nihilominus subtilissimum miasma plura corpora ingrediatur; quare eo agendum, vt illius in corpore actionem, quantum fieri potest, impediamus. Non autem nisi ad morbum dispositis nocet subiectis, minus saniora laedens. Et quamquam pura subiecta interdum ingreditur, tamen illis manet contagium quoque purum, quia nullam inuenit receptionem sui. Itaque, si illud a nobis auertere cupimus, quo minus corpori nostro inhaereat, eo allaborandum est, vt sanitati generatim studeamus, ne collecta aliqua morbi materia, fomitem suscipiendi contagii exhibeamus. Sed neminem fore puto, qui hinc inde singulas ad sanitatem obtinen-

tinendam a me desiderabit regulas; sufficet potius demonstrare, quales corporis conditiones morbosae prae aliis ad alendum miasma faueant, et quibus mediis diaeteticis et pharmaceuticis eas fugere valeamus.

§. XXXIV.

Primum vitia primarum viarum sedulo sunt evitanda: nam sicuti contagium saepius cum alimentis corpus intrat, ita non raro etiam paratam in ventriculo inuenit materiam ad motum putredinosum inchoandum. Est vero cruditas secundum BOERHAAVIUM in *institution. medic. edit. 3. §. 759.* admodum diuersa, nempe acida, aromatica, spirituosa, fermentans, rancida, muratica, nidorosa, exusta, alcalica, biliosa et putrida: ex quibus vltimae tres potissimum ad propagandum miasma conducunt. Cuiuscunque enim indolis in statu naturali bilis sit, absque tamen dubio constat, quod cum fermentescibilibus acrimoniam causticam et volatilem producere soleat. De alcalica et putredinosa cruditate supra dictum est, quod propria sit materia ad generationem miasmatis conducens, ergo tanto magis illius in corpore actionem promouebit. Hoc augmentum febris contagiosae ex impuritatibus primarum viarum adeo frequenter est obseruatum, vt nonnulli Medici sedem contagii primariam in illis quaerant z) et omnem medellam

z) Multis quoque imposuit anatomia febribus contagiosis peremtorum, qua ventriculum cum intestinis corruptum et sphacellosum deprehenderunt. Sed fateri conuenit, saepius hic esse fallaciam causae non causae; quemadmodum DN. PRAESES in *Diss. de motuum antipraxia in morbis malignis et cet. anno 1755. edit.* optime monet, in-

qui.

lam ad hoc indicans formauerint. Quos quidem non imitari, maximopere tamen ventriculum ab impuritatibus purum conseruare conueniet.

§. XXXV.

Quem in finem tam *quantitas* quam *qualitas* *victus* assumendi obseruanda est. Nimia enim *quantitas* chymificationem turbat, puriorisque chyli elaborationem impedit; qualis autem chylus, talis sanguis. Ieiuni contra, cum vacuo corpore plus hauriunt, quam emittunt, contagio magis expositi videntur. Ea igitur in cibo potuque *mediocritas* tenenda est, vt neque maior alimenti copia, qua morbo fomes subministratur, quam ventriculus concoquere valet, ingeratur, neque contra nimia abstinentia partes ea proportione defraudentur, qua earundem robur ac vigor debuerat sustineri, et hac ratione magis debilitentur. Quamquam vero deprauata alimentorum *qualitas* omni studio fugienda est, scrupulosam tamen dietam minime commendare decet: quare paucissimas tantummodo illas regulas, quae in ordinaria diaeta praescribuntur, et praecipue in hoc casu obseruandae veniunt, in memoriam reuocare sufficiet.

- 1) Per se patet, omnia dyspepta alimenta esse remouenda.
- 2) Nutritio maxime ex vegetabilibus fieri debet, quia animalia conesta facilius putredinosam exhibent saburram.
- 3) Interim tamen ex vegetabilibus quoque euitanda sunt subiecta *alcalescentia* e. g. allium, cepae, ra-

E

pha-

quiens: contingit, vt *balitiosum miasma* per motum *antipraxiam* ad *intestina conuersum*, ibi collectum et depositum per *infelices diarrhoeas* minus excretum, ita *ventriculum afficiat*, vt *inducto* per *inflammationem non discussam sphacelo*, *nigra post mortem appareat interna eiusdem superficies*. In quo casu inter morbi *primarii sedem* et *mortis causam proximam* distinguendum erit.

phanus, sinapi, armoracia; nam vt BOERHAAVIUS *in aphor. de cogn. et cur morb.* §. 76. monet, nonnullae plantae scatent materia, quae sponte corrupta non acescit, nec coit, sed resoluitur in foetidum pingue alcali: tales sunt omnes fere aromaticae valde acres. 4) Quaeuis alimenta, quae aciditate gaudent, aliis praeferenda, quae vero illa carent, cum acido salino, praecipue succo citri, largiter condienda sunt; acidorum enim vsus dat chylum magis firmiter mixtum, ideoque ad putredinem non adeo procliuem. 5) Pro potu ordinario commendando cereuissiam, cum herbis stomachicis amaris bene coctam; quia haec aqua melius humoribus nostris assimilatur; praeterea modicum boni vini rhenani vel moselani vsus; abusus autem spirituosorum, quem multi ad praecauendum committunt, sanitati ominosus est, nimium enim auget motum intestinum, ideoque sanguinem plus iusto expandit et vasa distendendo debilitat atque robur vitale successiue sufflammat. Interim, praeter mediocritatem in alimentis assumendis omnibus obseruandam, reliquas regulas tantummodo debilioribus praescribo, nam qui sufficiente vi concoctrice gaudent, etiam si saepius contra datas regulas peccent, difficulter tamen cruditates colligunt. Dum vero, rigorosa etiam diaeta obseruata, in nonnullis subiectis nihilo secius fieri solet, vt vitium primarum viarum ex laesa chymificatione incurrant, illis omnino blandum ac moderatum catharticum a), cum tonico subiuncto, quouis septenario propi-

a) Alii hoc respectu vomitoria libentius eligunt; sicuti in disert. D. IO. ANDR. WILHELM. BÜCHNERI *de emeticor. in medicina castrens. vsu*, vberius legitur: neque in subiectis euemetis, sufficientibus viribus praeditis, incongruum erit.

nandum erit. Cuilibet autem cruditati accommodatam esse sequentem formulam iudico: recipe gumm. ammoniac. acet. scillit. solut. ac inspiss. drachmam dimidiam, rad. gent. rubr. liquor. terrae fol. tartari solut. et extract. rhabarb. ana scrupulum vnum, salis succini grana sex, limat. martis ppt. scrupulum dimidium. M. f. pil. ad pond. gr. i. dof. XV. quibus autem haec compositio nimis cara venit, illi pilul. de succino Cratonis ad gr. XVIII. pro dosi sumere possunt.

§. XXXVI.

Alterum momentum erit, ut sanguinis tam abundantia, quam spissitudo quouis modo fugiatur. Quia vtrumque actionem contagii in massa humorum admodum promouet. Nam non solum a posteriori testatur experientia, quod subiecta plethorica et spissitudine laborantia aegrius ex morbis epidemicis emergant, sed a priori etiam sine difficultate demonstrari potest, quantum hae morbosae corporis conditiones ad fouendum miasma valeant. Impediunt nempe contagii excretionem et promouent motum intestinum humorum irregularem. Nam plethora spissa iusto tardiozem cordis et arteriarum systolen indiuisum habet comitem (per princip. pathol.) quo defectu praesente massa sanguinea solito minore celeritate mouetur. Quo tardius autem massa circumagitur, eo parcius quantitas humorum ad vasa exhalantia accedit. Porro si humor pigre ad vasa ferosa mouetur, perspiratio insensibilis ex parte sufflamnatur; qua impedita miasma difficulter expellitur. Praeterea sub pigro motu humorum progressiuo crescit quoque vis motus intestini b) ideoque magis fit sui iuris;

E 2

et

b) Hic loquor de motu intestino humorum proprio, sensu chemico considerando; alias me non fugit, quo respectu in

et sic augetur humorum resolutio destructoria, auctaque intestina diacrisi subito ruunt in corruptionem: miasma vero fermentescens putrefactiuum facilius se propagat per humores motu intestino nimio gaudentes (princ. chymic.) ergo aucto per plethoram spissam massae motu intestino, augetur contagii in humores actio. Quas assertiones variis symptomatibus, in ipsis febribus epidemicis obuiis, corroborare quidem possem, sed mei instituti ratio non permittit, in has illustrationes excurrere.

§. XXXVII.

Sit itaque curae cordique omnibus infectionem epidemicam metuentibus, *ut plethorae spissae opponunt conuenientia media*. Maximum vero praesidium ad eam imminuendam et attenuandam in diaeta positum esse saepius iam dictum est; aeger nimirum a larga ciborum ingestione absteat, potum sufficientem dilutum assumat, et praecipue moderatum ac quotidianum corporis motum quam commendatissimum sibi habeat; sed quia multis in hoc munere exercendo multa obiciuntur offencula, aliam licet multo imperfectiorem, viam eligere debent. Venaesectiones nempe largiores in pedibus, coniunctis optimis resoluentibus, tam diu erunt repetendae, donec abundantia ex signis imminuta appareat et sanguis fluxilis ac floridus ex vena prodeat. Sic sat cito quidem haec medela obtinetur, et venaesectio frequentior consideranda est tamquam egregium remedium prophylacticum; quoniam autem quotidie non dissipantur illa, quae in otio retinentur, solis sanguinis missionibus status plenitudinis non impeditur c).

Fir

in physiologicis merito affirmetur, quod intestinus motus cum progressiuo simul augeatur et imminuatur.

c) Serio hanc cauetam inculcat Perillustr. VAN SWIETEN
in

Firmanda potius sunt solida per motum voluntarium, vt liquidis implentibus difficulter cedant. Caeteroquin *haemorrhagiae naturales* omni studio ad eundem immi-
nutionis finem promouendae sunt.

§. XXXVIII.

Tertio loco puritas sanguinis et praecipue lymphae ab omnibus particulis heterogeneis sedulo quaerenda est: praesente enim cacochymia contagium facillimum inuenit ingressum, quia non solum particulae deprauatae ad vberiore corruptionem aptissimae sunt, sed etiam motus intestinus praeternaturalis iam inchoatus est, qui deinde per miasma fermentescens facile in plene destruentem abit, et massam sanguinis in alcalinam plane praeternaturalem d) corruptionem deducit. Quod tam de cacochymia vniuersali, quam de deprauatione humorum separatorum, imprimis lymphae intelligendum est. Fit quoque inde vt ambientibus febribus epidemicis plerique aegrotantium febribus compositis laborent, dum miasma potissimum in illis subiectis actionem suam exerit, in quibus iam cumulus impuratum seu qualiscunque materialis dispositio ad febrem continuam spo-

E 3 radi-

in commentario in aphor. Boerhauii pag. 158. inquit: sanguinis missio nimiam quidem copiam minuit, corpus tamen plus disponit ad nouam plethoram generandam; hinc requiritur vt corpus sic firmetur, vt non tam facile boni sanguinis copiam accumulet. Fit hoc imprimis labore.

d) In talem corruptionem humores sibi relictos nunquam abire, testatur Perillustr. van SWIETEN l. c. pag. 130. dicens: *quam diu per vasa humores nostri mouentur, vix possibile videtur, vt putrescant penitus et alcalinam naturam induant; tenerrima enim vasa tales humores ferre non possunt sine destructione.*

radicam praesto fuit e). Ex eodem fundamento obseruatur, quod omnes venerei, in febres epidemicas incidentes, iisdem perierint, quia lymphæ in illis valdopere conspurcata deprehenditur.

§. XXXIX.

Ad massam vero sanguineam ab his partibus heterogeneis liberam seruandam, nullum datur remedium perfectius SVDORE. Nihil hinc exoptatius ad praeseruationem a morbis epidemicis excogitari potest, quam supra laudata quotidiana corporis sub labore per sudorem purgatio. Comprobat hoc assertum obseruatio clinica, quod homines laboriosi multo rarius morbis epidemicis, quam sedentarii afficiantur et infecti quoque felicius plerumque emergant; nisi incongrua, vt saepius fit, medicatio totum turbet morbum. Quia autem non pauci hanc viam intrare recusant, illis nihil magis restat, quam *artificialis sudor* mane in lecto instituendus. Ast iustus modus, iuxta quem sudor talis praeseruatorius excitari debet, erit obseruandus, alias plus damni, quam emolumenti reportatur. Requiritur nimirum ad diaphoresin circulus sanguinis auctior et peripheriae relaxatio. Ad vtrumque finem optime conducunt infusa theiformia ex radicibus imperator. vincetox. scorzoner. angelic. herbis, betonic. meliss. rorismar. basilic. thym. maioran. et floribus calend. borrag. bugloss. Concis et contus. Haec enim non solum per calorem et principia salino-sulphurea circulum humorum paululum augment, sed quoque humores fluidiores et ad subtiliores tubulos subeundos aptiores reddunt, simulque spasmos et stricturas cutis relaxant. Quibus autem vitae ratio usum infuso-

e) Conf. FRID. HOFFMANNVS *fundament. pathol. general. Sect. III. cap. VIII. §. 30. et Sect. II. cap. III. §. 14.*

fuforum prohibet, illis vel effentiam fcordii, vel effentiam alexipharm. STAHLII, vel mixturam simplicem rite praeparatam f) propinare et frictiones leuiiores faepius inflituere conueniet.

§. XXXX.

Quarta indicatio contagii noxam impedire fudet, per uifcerum tonicam roborationem. Agit quidem miasma folum in partes fluidas, nihilo tamen minus robur et motus partium folidarum determinat motum circulatorium et fecretorium fluidarum, adeo, vt nihil conuenientius fit ad actionem miasmatis inteflinam infringendam et illius expulfionem ad peripheriam promouendam, quam fortior uifcerum tonus. Quamquam uero haec indicatio facile intelligatur, perquam tamen difficulter impletur; nam longior roborantium ufsu requiritur, donec tonus in uifceribus reftauratur; id quod in hypochondriacis praecipue obferuamus. Plurima autem roborantia, quia calida funt, debilioribus, utpote ueris atoniae fubiectis, minus conducunt. Efficaciffima falia uolatilia, quando

f) Melius mixtura fimplex, fecundum inuentoris PARACELSI praefcriptionem, cum fpiritu uitrioli uolatili huius auctoris, optime uero cum fpiritu uitrioli uolatili STAHLII componitur, cuius effectum IO. DAN. GOHLIVS in *hiforia peftis* pag. 29. ita laudat: *praeparauimixturam fimplicem cum fpiritu uolatili uitrioli Stablii et admodum temperatum obtinui remedium, quod fine commotione notabili fat ualide fudorem promouet.* Saluberrimus blandae diaphorefeos modus hic frequentius negligitur, potiusque effentiis concentratis, larga dofi exhibitis, uel tincturis calidis fic dictis bezoardicis, uel theriaca ac mithridatio, aut pipere, zingibere cum fpiritu uini propinat, coactum fic largum fudorem in finem prophylacticum propellere folent, qui uero magis ad generationem impuritatum corpus difponit.

do cum tinctura alcalina fixa aequali pondere miscentur et pauciore dosi propinantur, minorem feruorem producunt et tamen satis valde roborant. Gratiore autem et simul temperatiora praeparantur tonica, quando olea destillata e. g. vini, cinnamomi, macis, caryophyllorum, cum saccharo aquis destillatis miscentur. *Essentia dulcis balensis* praecipuum hic locum obtinet, quia insignem facultatem tonicam gratissimo sapore praebet. Ad hunc scopum etiam adhibentur medicamenta ex *marie* confecta, quae in medioeri quantitate operantur et nullam excitant commotionem, sed motu corporis subiecto virtus eorum intendenda est, et vt eo melius ad viscera penetrare valeant, iusta liquidorum copia diluenda sunt. Commodissimi hinc vsus deprehenduntur tincturae vitrioli martis LVDOVICI aut ZWELFERI, martis cydoniata, pomata, helleborata. Ast haec tonica per aliquot tempus continuari debent, si sperandum effectum obtinere cupimus.

§. XXXXI.

Quinto denique praeseruandi scopo omne triste animae pathema, et imprimis consuetum contagii metum, suppressere debemus. Vix enim creditur quo gradu tristes animi affectus motum cordis et inde dependentes naturales actiones sufflamment; vnde fermentum contagiosum vires suas magis magisque exserere et totam massam corrumpere potest. Dolenda est haec misera hominum conditio, qua semper a malis metuens tristes consumit dies, sed opus foret nunquam perficiendum, si omnem ex animis eximendum timorem a mortalibus postularemus. Tandem quia plures circa periculum contagii dantur errores, quorum detectio metui multum detrahit, conferre suadeo *dissertationem* DN. PRAESIDIS *de vano ac vero a morborum contagio metu*, praeterito anno defensam, in qua omnia hic dicenda leguntur. Haec sufficient, vt per vires humanas a contagio corpus nostrum defendere possimus: summo autem vitae nostrae AVCTORI et CONSERVATORI, quolibet casu et periculo, summa debetur facultas et gloria defensionis.

ERRATA.

Page. 11. lin. 6. censo. p. 14. l. 6. quaeuis. p. 16. l. 9. illud l. 14. millenae. l. 17. exponuntur. p. 25. l. 21. his consiliis. p. 29. l. penult. suspicantur.

PRAE-

PRAECLARO ET EGREGIE DOCTO
DOMINO CANDIDATO
IOANNI WILHELMO VRSINO

OMNIGENAM PRECATVR FELICITATEM

I O. I V N C K E R,

Confucto quidem more Praefidem ad differtationis defen-
fionem Tibi, CANDIDATE doctiffime, elegifti: fed
ominor, adiutorem iftum parum fore neceffarium: faepi-
us enim Tuam difputandi dexteritatem publice lactus audiui, et,
quod maioris Tibi laudis eft, in curandis febris iftis malignis,
de quibus difputas, diu adiutor fuiſti illius, quem Tu hodie
adiutorem defideras, et fic ordine quaſi inuerſo procedere vide-
ris. Mittimus autem minimas has confiderationes et longe al-
tiores perpendimus atque veneramur. Orphanus, qui patre
caruit, a iuuentute fuiſti, et ne minimam quidem facultatem,
quae ad educationem et ſtudia requiritur, nactus es: nihilo
tamen minus diuina clementia variis mirificisque modis adeo
paterne Tibi proſpexit, vt hodie gratiffimo in Deum animo
SAMVELIS verba, *huc uſque*, pronunciare poſſis. Preme
CANDIDATE perdilecte et imprime porro menti TVAE ve-
ſtigia haec paterna: fic, vt noſti, ex omni parte eris beatus.
Faxit ſummum Numen, vt industria Tua et probitate iis, qui
Tuo conſilio vtuntur, praefidium et fructum adferre queas!
Vale d. d. XXVII. Sept. MD CC LVIII.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
CANDIDATO
IOANNI GVILIELMO VRSINO

S. E. O.

IOANNES IOACHIMVS LANGE

MATH. PROF. PVBL. ORD.

Quem ab infantia dilexi, cui testis dum sacro baptismo abluereris adfui, cuius beato parenti, collegae dum viveret coniunctissimi, amicissimus fui, cuius res post illius obitum quantum in me fuit curavi, quem semper filii loco habui, illi hodie eo maiori iure et alacritate gratulor, quo propius mihi, praeter haec omnia ea in Te intueri mihi licuit, quae si illa omnia non adfuissent, animum meum Tibi reddidissent maxime fauentem atque propensissimum. Ultra viginti anni sunt, ex quibus Te noui bonis consiliis et admonitionibus obsequentem, ad nuntium diuinum attendentem, in moribus honestum, modestum, suauem, candidum, in studiis diligentem, aduersitates erecto animo fortiter et patienter ferentem. Hinc non meam solum, sed et aliorum patronorum Tibi conciliasti beneuolentiam, et in primis *Iunckerianae* domus, per quam et in qua summum Numen ea in Te contulit beneficia, sub quorum recto usu ad medicinam faciendam ita praeparatus es, ut nunc Doctoris gradu ornatus praxi medicae ipse praesite queas, quam per aliquot annos sub praeceptorum Tuorum manu ductione non sine laude praefertim maxima cum promptitudine et sinceritate in pauperrimis et cum foedo squalore decumbentibus exercuisti. Gratulor Tibi ex animo horum omnium causa, simulque publice gratum animum erga Te meum testor ob indefessam curam valetudinis meae meorumque feliciter gestam, simulque laetus et venerabundus admiror prouidentiam, quae Tibi per septennium academicum manu sua ducto, nunc hoc curriculo finito, viam qua incedendum Tibi erit ostendit, de qua ne cogitare poteramus. Huic prouidentiae fidens Deo et hominibus fidelis omnes res Tuas feliciter ages. Vale. Dabam in Regia Fridericiana die XXVIII. Septembris MD CCLVIII.

DIGNIS-

DIGNISSIMO DOCTORIS GRADV
CANDIDATO

S. D. P.

F. C. IVNCKER

PHIL. AC MEDIC. DOCTOR, EIVSDEM PROF. PVBL. ORPHA-
NOTROPHEI HALENS. MEDIC. ADIVNCT.

En gratulationem verbis parvam, laude magnam, veritatis
filiam, non absque validis argumentis postularam. Postu-
lat eam coniunctissima nostra amicitia, quae Te sincerum
pronunciat. Postulat deinde septem annorum labor academi-
cus, quo non solum egregiam theoriam, sed habitum quoque
practicum Tibi acquisiisti. Postulat porro fidelitas tam in visi-
tandis aegrotantibus observata, quam dextra a Te praestita cura-
tio manualis plurium casuum chirurgicorum. Postulat postea
studium chemicum, multis sudoriferis experimentis confirma-
tum, et anatomicum, frigida tempestate exercitatum; vt iure me-
rito de Te dici possit: sudavit et alsit. Postulant denique hocce
testimonium aliae laudabiles, quae Te ornant virtutes. Haec
fuit Tua seges, nunc adpropinquat messis, quam felicem Tibi,
clarissime CANDIDATE, opto et auguror. Ceterum do dex-
tram meam pro signo amicitiae, nulla fortuna mutandae. Tu
par pari vt referas, curabis. Vale. Dabam in Fridericiana Ha-
lenſi die XXX. Septembr. M D CC LVIII.

Tandem laeta dies, niveo numeranda lapillo
Aduenit, atque TIBI nil nisi fausta canit,
Qua TE conspicio redimitum tempora lauro,
Quam TIBI iam dudum carpsit Hygea manu.
Maxima, crede mihi, pertentant gaudia mentem,
Cum TV doctrinae praemia larga refers.
Quid iamiam superesse potest, quam vota precesque?
O penitus toto corde recepte mihi.
Sit TIBI faustus honos! succedant omnia voris!
Atque TVIS coeptis annuat ipse Deus!

Sic

Sic felix perferet morbi tva fama maligni!
Sic aegris veniat, te veniente, salus.
Postremo, Pylades, quamquam divelleris a me
Sub nostro haerebit pectore fixus amor.

*Hoc monumentum amicitiae, Viri honorum
doctoratum dignissimo posuit.*

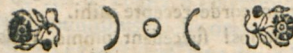
F. G. SCHIFFEL
Halenſis Med. Doctorand.

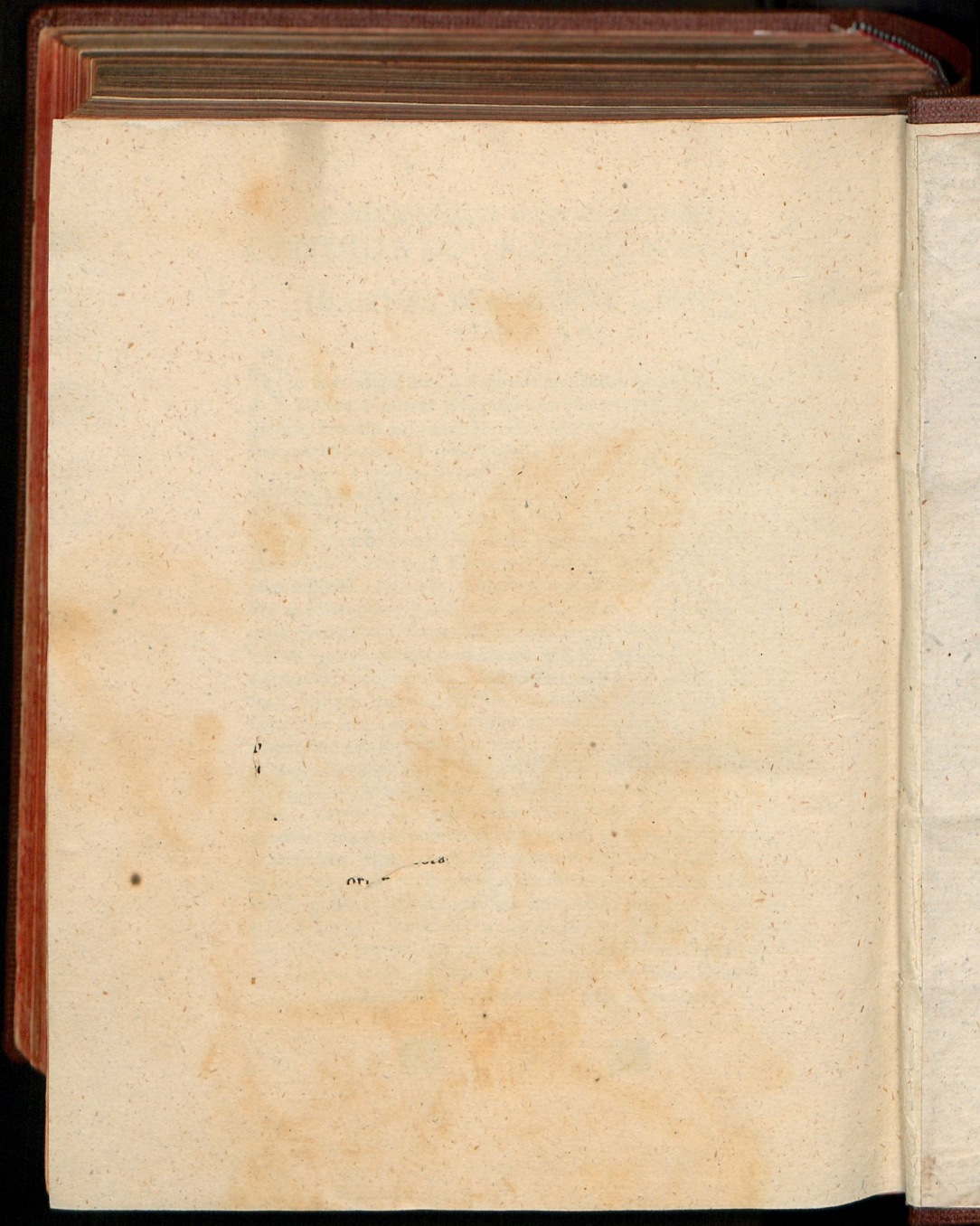
Freund! erheitere Deine Blicke,
Dieser Tag muß feſtlich ſein,
Denn Dich führen Fleiß und Glücke
Zu dem Ehren Tempel ein.
Lege frei des wiſſens Probe
Von dem Gift ab, der da ſchleicht,
Damit nicht mit falſchem Lobe
Dir den Crans Hygea reicht.

Gründlich auf ein gut Gewiſſen
Lernt ein Weiſer ſeine Kunſt,
Und ſein Wandel iſt geſiſſen
Daß er ſucht der Vorſicht Gunſt.
So, ſo kan er ſich verſprechen,
Was längſt die Erfahrung lehrt,
Daß nie Ruhm und Gläck gebrechen
Dem der ſo die Pflichten ehrt.

Zum Zeichen ſeiner aufrichtigen Freundschaft und beſtändigen Andencken, ſezet dieſe wenige Zellen.

H. C. K.

Halle, Med. Diss. 1744-59
VD 18

ULB Halle
002 830 671

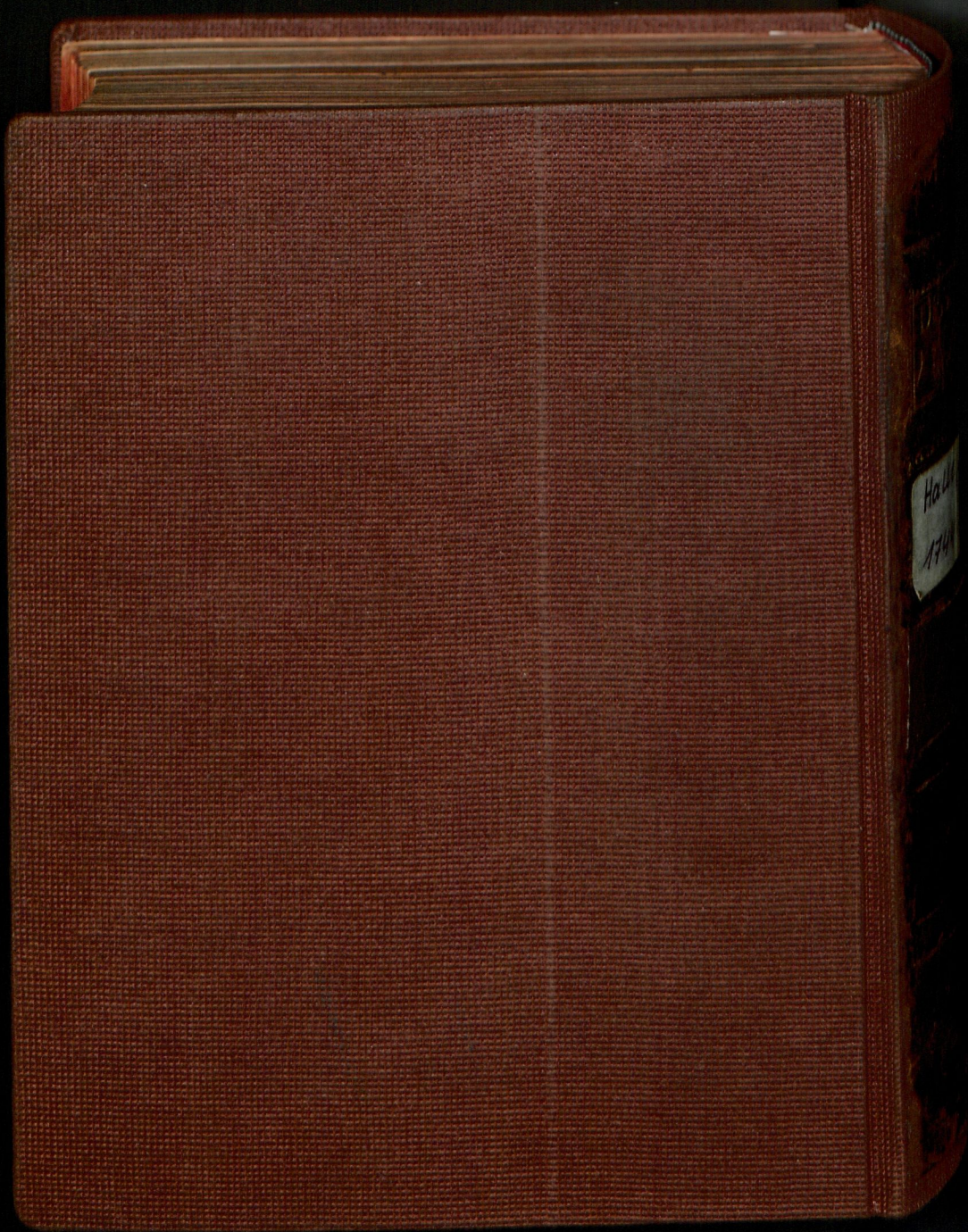
3

TA90C

Rebo

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
 MEDIIS
CONTAGII EPIDEMICI
 ORTVM, COMMVNICATIONEM
 ET
 ACTIONEM IN CORPVS PROHIBENTIBVS

QVAM
 SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
 CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE MEDICA
 PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
DN. IOANNE IVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESS. PVBL.
 ORDINAR. FACVLT. MEDIC. SENIORE
 ALVMNOR. REGIOR. EPHORO PRACTICO ORPHANOTROPHEI
 HALENSIS FELICISSIMO
 PATRONO AD CINERES VSQVE PIE DEVENERANDO
PRO GRADV DOCTORIS
 OMNIBVSQVE IN MEDICINA PRIVILEGIIS LEGITIME OBTINENDIS

AD D. V. OCTOBRIS ANNO MDCCLVIII.
 H. L. Q. C.

PLACIDO EXAMINI SVBMITTIT
IOANNES WILHELMVS VRSINVS
 HALENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 LITTERIS HILLIGERIANIS.

